

Archeologienota: De geplande ontwikkeling aan de Maastrichterstraat te Hasselt

Annelies De Raymaeker
Julie Van Roy

Tienen, 2019
Studiebureau Archeologie bvba

Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2019 J 157

Aanleiding: De opgemaakte archeologienota kadert in een geplande omgevingsvergunning (stedenbouwkundige handelingen) met in totaal een kadastraal oppervlakte van ca. 344 m². Daarmee valt de vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen binnen een archeologische zone 300 m² of meer bedraagt (Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).

Erkend archeoloog: Annelies De Raymaeker, OE/ERK/Archeoloog/2016/00148
Studiebureau Archeologie bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00002

Locatie: Hasselt, Maastrichterstraat (fig. 1.1 en 1.2)
Bounding box: Xmin: 2108131; Ymin: 180278
Xmax: 218146; Ymin: 180321
Gemeente, Afd. 1, Sectie H, percelen 791 F en 792 K (fig. 1.3)

Relevante termen: bureauonderzoek, archeologische zone, stadskernonderzoek

Verstoorde zones: Het terrein is momenteel bebouwd.

Fig. 2.1: Uittreksel uit het kadaster met aanduiding van het projectgebied (©CADGIS).

2.2 Gemotiveerd advies

Op basis van het bureauonderzoek kon onvoldoende aangetoond worden dat er zich geen relevante archeologische waarden op het terrein bevinden. Door de aard van het geplande project – een nieuwbouw met (deels) een ondergrondse verdieping – is een verstoring van het aanwezige bodemarchief onvermijdelijk. Ter hoogte van de nieuwe kelderverdieping zal de verstoringdiepte oplopen tot ca. 3 m onder het maaiveld.

De combinatie van aardkundige, historische en archeologische gegevens wijst erop dat het onderzoeksproject interessante en relevante archeologische waarden kan bevatten. Het terrein bevindt zich midden in het middeleeuwse centrum van Hasselt, dat zich vanaf de 13de eeuw volop ontwikkelde. Het potentieel voor het aantreffen van sporen vanaf de hoge middeleeuwen is bijgevolg erg hoog. Op historische kaarten is bovendien met zekerheid bebouwing langs de Maastrichterstraat te zien vanaf de 18de eeuw. Bovendien is het niet uitgesloten dat er ook oudere archeologische restanten aanwezig zijn.

Eerst wordt de opportuniteit van de diverse methoden van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Landschappelijk booronderzoek	Nee	Er wordt binnen het projectgebied geen specifieke landschappelijke situatie verwacht die landschappelijk booronderzoek noodzakelijk maakt. Er wordt een complexe verticale stratigrafie verwacht, waarvoor onderzoek in de vorm van proefputten en duidelijker resultaat zal opleveren.
Geofysisch onderzoek	Nee	Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Er dient op gewezen te worden dat vooral grote en specifieke sporen opgemerkt worden tijdens dit soort onderzoek. Kleinere sporen, die mogelijk deel uitmaken van een plattegrond, worden al sneller niet opgemerkt. Ook dient na de uitvoering van geofysisch onderzoek steeds verder onderzoek met ingreep in de bodem plaats te vinden om de aard van de aangetroffen anomalieën te verifiëren. Dergelijk onderzoek is bijgevolg niet zinvol en niet noodzakelijk en zou binnen het huidige onderzoek enkel een onnodige meerkost betekenen.
Veldkartering	Nee	De oppervlakte van het projectgebied is momenteel grotendeels bebouwd. Veldkartering is daarom onmogelijk uit te voeren.

Landschappelijke profielputten	Nee	Er wordt binnen het projectgebied geen specifieke bodemkundige situatie verwacht die het graven van landschappelijke profielputten noodzakelijk maakt. Hoewel door middel van landschappelijke profielputten snel een duidelijk beeld van de lithostratigrafische opbouw kan worden bekomen, betekent dit binnen dit project enkel een onnodige versterking van de bodemopbouw.
--------------------------------	-----	---

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek met ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die specifiek wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die specifiek wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die specifiek wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Proefsleuven en/of proefputten	Ja	Het is nuttig om deze methode toe te passen op het terrein, omdat de onderzoekstechniek een beter ruimtelijk inzicht biedt dan de voorgaande onderzoekstechnieken. Omwille van de situering van het projectgebied in een stadscontext met de verwachting dat er een complexe verticale stratigrafie aanwezig is, is eerder een proefputtenonderzoek dan wel een proefsleuvenonderzoek aangewezen. Met deze methode wordt voornamelijk gepeild naar de dikte van het archeologisch bodemarchief. Hoewel deze methode een schadelijke impact op het bodemarchief heeft, is de impact ervan geringer dan deze van proefsleuven. Deze onderzoeksmethode is bovendien nodig om verdere uitspraken te kunnen doen over de eventuele aanwezigheid van een archeologische site op het terrein.

Op basis van bovenstaande afwegingen wordt een **vervolgonderzoek in uitgesteld traject** voorgesteld, dat zal worden uitgevoerd zodra het terrein toegankelijk is. Aangezien het projectgebied zich binnen een historische stadskern situeert en in een vastgestelde archeologische zone spreekt men van een site met een complexe verticale stratigrafie. Op basis van hogerstaande afwegingen en gezien de mogelijkheid op waarden uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd wordt een vooronderzoek bestaande uit proefputten geadviseerd.

Het onderzoek kan doorgaan indien het terrein ontdaan is van de te slopen bebouwing en eventuele verharding verwijderd is. Omdat de diepte van het archeologisch vlak niet gekend is, mogen deze enkel bovengronds verwijderd worden. Eventueel ondergrondse massieven dienen blijven te zitten.

2.3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een vooronderzoek met ingreep in de bodem is uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering. Er wordt specifiek gekozen voor proefputten om na te gaan hoeveel archeologische niveaus er aanwezig zijn in het projectgebied.

Mogelijk kunnen de gegevens uit het vooronderzoek met ingreep in de bodem bijkomende informatie aanleveren, die toelaat de hypothesen gebaseerd op het bureauonderzoek te bevestigen, te verfijnen of bij te sturen op vlak van de opbouw van de ondergrond, aanwezigheid van intacte bodems, verstoring van de oorspronkelijke bodem en verwachte periode en aard van de site.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Is er sprake van meerdere archeologische niveaus?
- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?
- Zijn er archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Zo ja: Wat is de precieze afbakening ervan in tijd en ruimte?

De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen van het assessment beantwoord zijn. Het volledige projectgebied wordt geselecteerd voor verder onderzoek (zie fig. 2.1: ca. 344m²).

2.3.2 Onderzoeksstrategie, methode en technieken

Voor de gehanteerde onderzoekstechniek, de aanleg van proefputten, is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk (versie 4.0) van toepassing. Het doel van deze strategie is om uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. De proefputten zijn gericht op de zones waarbinnen op basis van cartografisch materiaal stratigrafisch complexe archeologische resten aangetroffen

kunnen worden. Meer specifiek voor het terrein binnen een vastgelegde archeologische zone (stadskern van Hasselt) is paragraaf 8.6.3 van de Code van Goede Praktijk van toepassing.

Er worden twee proefputten van 2X2 m aangelegd, waarbij de focus enerzijds ligt op de verwachte bebouwing langs de Maastrichterstraat en anderzijds op het minder goed gekende achtererf. Grotere putten (bv. 4X4 m) zijn door de smalle afmetingen van het terrein niet mogelijk. Daarnaast zullen er op het moment van het vooronderzoek nog geen maatregelen zijn genomen met betrekking tot stabiliteit van de omliggende panden. Indien uit de noordelijke proefput (aan de straatkant) blijkt dat het archeologische vlak dieper gaat dan de huidige kelder ter hoogte van nummer 7, wordt ter hoogte van de kelderzone nog een extra put gegraven.

De proefputten worden aangelegd conform de bepalingen uit de Code van Goede Praktijk 4.0 hoofdstuk 8.6 en 8.6.3. De proefputten worden aangelegd met een opgravingsvlak per archeologische relevant niveau om een zicht te krijgen op de verticale stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones. Elke proefput wordt gezien als een beperkte opgraving en als zodanig geregistreerd. Van de proefputten wordt de volledige stratigrafische sequentie onderzocht. Indien de diepte van de proefput de natuurlijke ondergrond niet bereikt, worden per proefput enkele boringen of sonderingen gezet tot in de natuurlijke ondergrond in stratigrafisch primaire positie om de stratigrafie in kaart te brengen. De putwanden van de proefputten worden grondig bekeken om aan te geven op welke niveaus er tijdens een eventuele opgraving opgravingsvlakken moeten worden aangelegd. De proefputten worden uitgegraven met een voldoende zware graafmachine met een tandenloze bak.

De uitvoerders van het onderzoek op de site met complexe verticale stratigrafie dienen te beschikken over bijkomende specifieke competenties. Overeenkomstig de bepalingen sub. 8.6.3 van de Code van Goede Praktijk dient de veldwerkleider over voldoende ervaring in het onderzoek van sites met complexe verticale stratigrafie te beschikken.

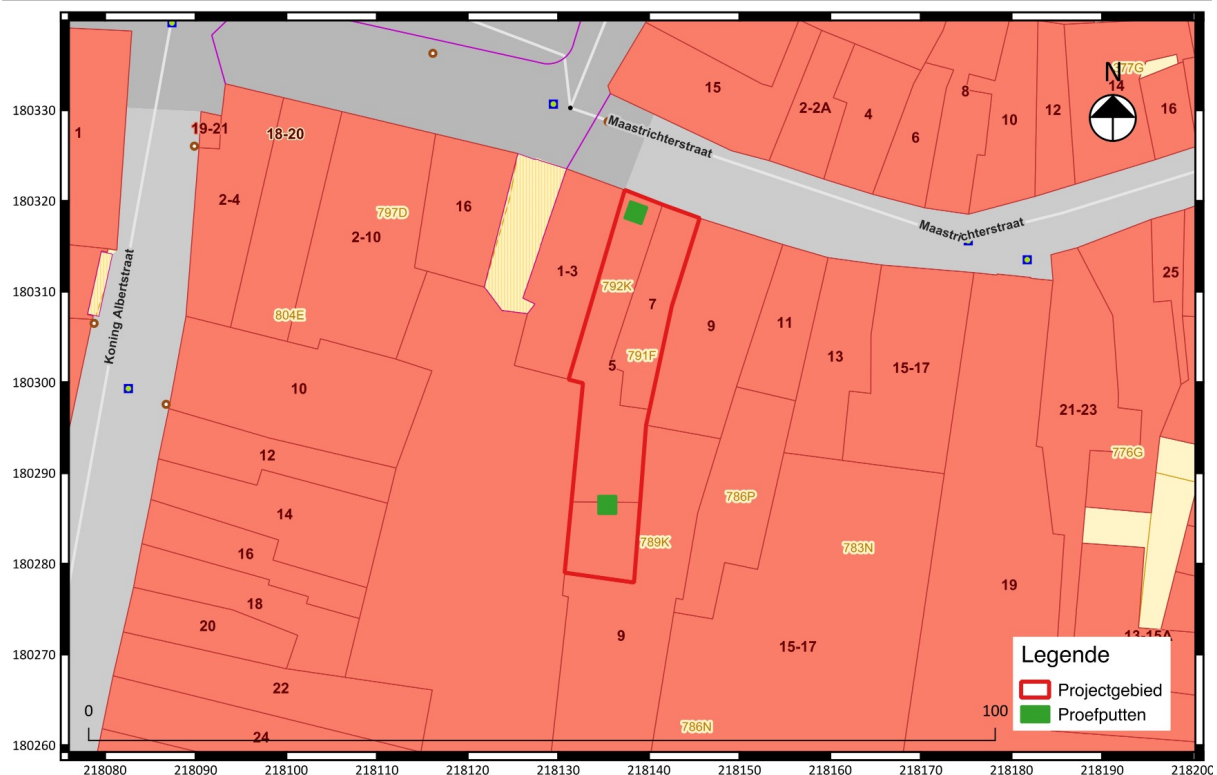

Fig. 2.2: Projectie van het voorgestelde proefputtenplan op het projectgebied.

2.3.3 Afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Binnen het huidige vooronderzoek zal geen 12,5 % van het terrein worden onderzocht. Gezien het archeologische potentieel van het terrein en de verwachting van een stratigrafisch complexe site (stadscontext) is het niet opportuun om extra zones te gaan onderzoeken. Op deze manier wordt de verstoring door het vooronderzoek beperkt in omvang. Wel is het proefputtenplan zo opgemaakt dat er voldoende informatie wordt verzameld met betrekking tot de aanwezigheid van een archeologische site, eventueel verstoorte zones en het aantal archeologische niveaus.

Bibliografie

Literatuur

Claesen J., Van Genechten B., Verbeelen G., Dirix E., Sys A., Audenaert E. & Brouckaert K. 2017: Programma van maatregelen bij Archebo-rapport 2017K336. Programma van maatregelen Hasselt Ridderstraat, Kortenaken.

COUSIN S. & DE RAYMAEKER A. 2018: *Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Capucienenstraat 10 (De Voorzorg) te Hasselt*, Tienen.

DEVILLE T. & HOUBRECHTS S. 2017: *Archeologienota. Cellebroedersstraat, Havermarkt, Maastrichterstraat, Grote Markt, kortstraat en Kapelstraat te Hasselt. ArcheoPro Rapporten 271*, Hasselt.

HOEBRECKX M. 2016: *Rapport 289 Archeologisch onderzoek in de Virga-Jessebasiliek te Hasselt*, Tongeren.

KASZAS G. 2019: *Archeologische evaluatie van het bodemarchief van Maastrichterstraat 100 te Hasselt*, Hasselt.

PRAET M. 2017: *Archeologische evaluatie van het bodemarchief van de Koning Albertstraat 30-34 te Hasselt (Limburg). Verslag van Resultaten*, Gent.

SMEETS M. 2015: *Het archeologisch vooronderzoek aan de Guffenslaan te Hasselt*, Archeorapport 261, Kessel-Lo.

VANAENRODE W., VAN DE STAey I. & WESEMAEL E. 2019: *Nota Hasselt. Herinrichting centrum. Deel 2: Programma van maatregelen*, Tongeren.

VANDER GINST V. & SMEETS M. 2017: *Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Sint-Jozefstraat-Capucienenstraat te Hasselt*, Tienen.

VAN IMPE L. & CREEMERS G. 1997: 'De Sint Quintinuskathedraal te Hasselt (Limb.)', *Archaeologia Mediaevalis* vol. 20, 24-27.

YPERMAN W. (in voorbereiding): *Het archeologisch onderzoek aan de Guffenslaan te Hasselt*, Tienen.

WAEGEMAN T., VAN IMPE L. & CREEMERS G. 2010: 'Bouwgeschiedenis Sint-Quintinuskathedraal', *Inventaris kunst- en cultusobjecten Hasselt. Sint-Quintinuskathedraal, parochie Sint-Quintinus en Onze-Lieve-Vrouw*, Hasselt.

Websites

www.agiv.be

www.cartesius.be

www.dov.vlaanderen.be

www.geopunt.be

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13874>

<https://onderzoeksbalans.onroerenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>